

نهادهای قضاوتی در نظام حقوقی ایران

پدیدآورندگان:

محمد عباسی

(دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران)

علی اسدی

(وکیل پایه یک دادگستری)

مدیریت مستقل حقوقی و قراردادهای قرارگاه سازندگی خاتم الانبیا (ع)

قراگاه سازندگی خاتم الانبیاء قرب نوح

سرشناسه: عباس زاده، محمد
عنوان و نام پدیدآورندگان: نهادهای قضائی در نظام حقوقی ایران - محمد عباس زاده - علی اسدی
مشخصات نشر: تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی - قراگاه سازندگی خاتم الانبیاء (ص) - قرب نوح (ع)

مشخصات ظاهری: ۲۷۰ ص
شاب: ۵-۴۸-۵۹۷۱-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیا
وضعیت کتابخانه

موضوع: نهادهای شبه قضایی - حل اختلاف - ایران
شناسه افزوده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی اسلامی - قراگاه سازندگی خاتم الانبیاء (ص) - قرب نوح (ع)
رده بندی کنگره: KM۱/ع ۲ ن ۹ ۱۳۹۲
رده بندی دیویی: ۳۴۰.۵۰۹
شماره کتاب شناسی: ۳۱۰۳۳۲

نام کتاب: نهادهای قضائی در نظام حقوقی ایران
پدیدآورندگان: محمد عباس زاده - علی اسدی
ویراستار: سعیدرضا مختاری
ناشر: قراگاه سازندگی خاتم الانبیاء (ص) - قرب نوح (ع)
صفحه بندی، ویرایش: سعید فراشانی - جعفر مختاری
نوبت چاپ: اول
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
تاریخ انتشار: ۱۳۹۲
بها: ۱۲۰,۰۰۰ ریال

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری و سایر موارد برای قراگاه سازندگی خاتم الانبیاء (ص) محفوظ است
(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.)

تهران - بزرگراه شهید عباس دوران - جنب ستاد نیروی دریایی سپاه - قراگاه سازندگی خاتم الانبیاء (ص) - قرب نوح (ع)
تلفن: ۳۳۲۱۹۲۳۴-۳۵ نمابر: ۳۳۲۱۹۲۳۲ پست الکترونیکی: e-mail: No @Khatamam.net

مقدمه

با بررسی قوانین و مقررات حاکم بر نظام حقوقی ایران در ارتباط با سازمان و تشکیلات قضאותی و نهادهایی که مسئولیت حل و فصل دعاوی، شکایات، اختلافات و قضاوت میان اشخاص را بر عهده دارند، با نهادهای قضאותی عدیده‌ای مواجه هستیم که هر یک از این نهادها به رسیدگی و قضاوت بخشی از اختلافات می‌پردازند. با وجود این گستردگی در نهادهای قضאותی، مبنای تشکیل هر مرجع قضאותی و حدود صلاحیت و نیز سازمان و تشکیلات راجع به آن در یبریت نحوه مراجعه و طرح شکایت و دعوی در جهت به قضاوت گزاردن اختلاف حادث شده در محیط فامین اشخاص از اهمیت فراوانی برخوردار است. شناخت دقیق هر مرجع قضאותی و ایگان بر نظام حقوقی ایران، برای شهروندان و از جمله حقوق‌دانان، همواره راهگشای بسیاری از شکایات و مراجعات غیر ضروری به مراجع غیر صالح و مألماً افزایش حجم پرونده‌های قضای در نهادهای قضאותی می‌باشد که در این میان، وجود یک کتاب راهنمای جامع در این خصوص دین آثار و تألیفات حقوقی، ضروری به نظر می‌رسد. به همین دلیل، پس از بررسی قوانین و مقررات خف جاری در نظام حقوقی فعلی ایران، سعی نموده‌ایم نهادهای مختلف و متعدد قضאותی را احصاء و پس با دسته‌بندی آنها در عناوین مختلفی به شرح عمومی، ثبتی، ارضی، شهری، اداری، دایمی، مطبوعات، نظامی، انتظامی، مالیاتی و صنفی، ابتدا مبنای تشکیل هر مرجع قضאותی و سپس سازمان و تشکیلات و نیز صلاحیت هر یک را در ذیل هر مرجع، بررسی و اشاره می‌نماییم. آنچه که در این کتاب در خصوص هر نهاد قضאותی بیان گردیده، صرفاً بر مبنای قوانین و آیین‌نامه‌های مرتبط با آن به شرح نیز آراء وحدت رویه صادره می‌باشد و سعی کرده‌ایم از ورود در اختلاف‌نظرها و نظریه‌پردازی‌های حقوقی اجتناب نماییم. همچنین در کتاب حاضر از پرداختن به تاریخچه و تحولات و تغییرات پیش آمده در نهادهای قضאותی از آغاز قانون‌گذاری در ایران تا زمان حاضر به جهت عدم تطابق مطلب و نیز کاربردی شدن کتاب، پرهیز و به نهادهای قضאותی دایر در زمان تحریر کتاب با توجه قوانین و مقررات جاری پرداخته‌ایم. با این وصف امیدواریم بتوانیم در آینده نزدیک، با پرداختن به تحولات تاریخی در نهادهای قضאותی که تاکنون در نظام حقوقی ایران دایر گردیده اند، کتاب مرجع و دایره‌المعارف نهادهای قضאותی در نظام حقوقی ایران را به جامعه علمی کشور تقدیم

نماییم. بدیهی است در این راه پذیرای مساعدت، راهنمایی و تذکرات جامعه حقوقی ایران، اساتید ارجمند حقوق، قضات، وکلا، سردفتران، دانشجویان حقوق و سایر کارشناسان و صاحب‌نظران در جهت تصحیح و رفع ایرادات و اشکالات احتمالی موجود در کتاب حاضر و نیز تنظیم و تدوین کتاب مرجع دایره‌المعارف نهادهای قضائیتی در نظام حقوقی ایران، خواهیم بود.

علی اسدی - محمد عباس‌زاده

www.ketab.ir

فصل اول: مراجع عمومی

- ۱۵ دادگاه عمومی
- ۱۵ شعبه حقوقی دادگاه عمومی (دادگاه عمومی حقوقی)
- ۱۶ شعبه خانواده دادگاه عمومی حقوقی (دادگاه خانواده)
- ۱۸ دادسرای عمومی و انقلاب
- ۱۹ شعبه جزایی دادگاه عمومی (دادگاه عمومی جزایی)
- ۲۱ شعبه اطفال دادگاه عمومی جزایی (دادگاه اطفال)
- ۲۳ دادگاه انتظامی
- ۲۵ دادگاه کیفری استان
- ۲۸ دادگاه کیفری استان
- ۳۰ دادگاه تجدید نظر استان
- ۳۲ دادسرای دیوان عالی کشور
- ۳۴ دیوان عالی کشور
- ۳۵ دادسرای ویژه روحانیت
- ۳۹ دادگاه ویژه روحانیت
- ۴۲ شورای حل اختلاف
- ۴۵ رئیس قوه قضاییه
- ۴۸

فصل دوم: مراجع ثبتی

- ۵۳ واحد ثبتی محل وقوع ملک
- ۵۳ هیأت نظارت ثبتی
- ۵۵ شورای عالی ثبت
- ۵۸ هیأت حل اختلاف ثبتی
- ۵۹ هیأت موضوع ماده ۱۳۳ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
- ۶۲ هیأت تشخیص ثبت
- ۶۳ هیأت حل اختلاف موضوع قانون نحوه صدور اسناد مالکیت املاکی که اسناد ثبتی آنها در اثر جنگ یا حوادث غیر مترقبه یا مانند سیل و آتش سوزی از بین رفته‌اند
- ۶۵ رئیس ثبت محل
- ۶۷ هیأت حل اختلاف قانون ثبت احوال کشور
- ۶۹

فصل سوم: مراجع ارضی..... ۷۳

شورای اصلاحات ارضی..... ۷۳

کمیسیون موضوع ماده ۱۲ قانون زمین شهری..... ۷۵

کمیسیون یا هیات موضوع ماده ۵۶ قانون جنگل‌ها و مراتع..... ۷۸

کمیسیون موضوع ماده ۳۴ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع..... ۸۲

کمیسیون تشخیص موارد ضروری تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها..... ۸۵

هیأت ۷ بهره‌شناسی موات بودن اراضی خارج از محدوده شهرها..... ۸۷

کمیسیون موضوع ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی قانون ابطال اسناد و فروش رقبات، آب و اراضی موقوفه..... ۸۸

فصل چهارم: مراجع شهری..... ۹۱

شورای عالی شهرسازی و معماری ایران..... ۹۱

کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران..... ۹۳

هیأت حل اختلاف و رسیدگی به اختلافات شوراهای اسلامی از وظایف قانونی..... ۹۴

کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری..... ۹۷

کمیسیون موضوع ماده ۱۰۰ قانون شهرداری..... ۹۸

کمیسیون موضوع بند ۲۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری..... ۱۰۱

هیأت حل اختلاف موضوع ماده ۳۸ آیین‌نامه شهرداری تهران..... ۱۰۲

کمیسیون موضوع تبصره ۲ ماده ۹۹ قانون شهرداری..... ۱۰۳

کمیسیون تشخیص باغات..... ۱۰۴

کمیسیون موضوع ماده ۸ قانون نوسازی و عمران شهری..... ۱۰۶

فصل پنجم: مراجع داوری..... ۱۰۹

داور و هیأت داوران..... ۱۰۹

داوری تجاری بین‌المللی..... ۱۱۲

هیأت داوری موضوع قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران..... ۱۱۶

هیأت داوری موضوع ماده ۲۰ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و.....

فرهنگی جمهوری اسلامی ایران..... ۱۱۷

اتحادیه تعاونی و اتاق تعاون مرکزی..... ۱۲۰

مرکز داوری اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران..... ۱۲۵

مراجع رفع اختلاف موضوع آیین‌نامه چگونگی رفع اختلاف بین دستگاه‌های اجرایی از طریق ساز و.....

کارهای داخلی قوه مجریه..... ۱۴۰

۱۴۷	فصل ششم: مراجع مطبوعاتی
۱۴۷	هیأت نظارت بر مطبوعات
۱۴۹	هیأت منصفه مطبوعات
۱۵۳	فصل هفتم: مراجع اداری
۱۵۳	دیوان عدالت اداری
۱۵۷	هیأت تشخیص و حل اختلاف قانون کار
۱۵۹	کمیسیون موضوع ماده ۱۶ قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۴
۱۶۱	هیأت مرکزی گزینش
۱۶۵	فصل هشتم: مراجع انتظامی
۱۶۵	دادسرای انتظامی مقامات
۱۶۷	دادگاه عالی و تجدیدنظر انتظامی مقامات
۱۶۹	هیأت رسیدگی به تخلفات اداری دادگاه عالی و تجدیدنظر و دادستان انتظامی قضات
۱۷۰	دادسرای و دادگاه انتظامی وکلای
۱۷۳	دادسرا و دادگاه انتظامی سر دفتران اسناد رسمی
۱۷۵	دادسرا و دادگاه انتظامی کانون کارشناسان رسمی دادگستری
۱۷۸	شورای انتظامی سازمان نظام مهندسی ساختمان
۱۸۲	شورای انتظامی قانون نظام مهندسی معدن
۱۸۵	هیأت‌های انتظامی جامعه حسابداران رسمی ایران
۱۸۷	هیأت‌های بدوی و عالی انتظامی رسیدگی به تخلفات شاغلان حرفه‌های مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی
۱۸۹	هیأت انتظامی پزشکی
۱۹۳	هیأت بدوی و عالی انتظامی شاغلان حرفه دامپزشکی
۱۹۵	هیأت رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای شاغلین روانشناسی و مشاوره
۱۹۶	هیأت بدوی و تجدیدنظر انتظامی هیأت‌های علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی کشور
۱۹۹	کمیته بدوی، تجدیدنظر و مرکزی انضباطی دانشجویان
۲۰۴	کمیته‌های انضباطی و استیناف فدراسیون فوتبال
۲۱۱	فصل نهم: مراجع صنفی
۲۱۱	سازمان تعزیرات حکومتی

۲۱۴	مراجع رسیدگی به تخلفات صنفی
۲۱۹	فصل دهم: مراجع مالیاتی
۲۱۹	هیأت عالی انتظامی مالیاتی
۲۲۱	هیأت حل اختلاف مالیاتی
۲۲۴	شورای عالی مالیاتی
۲۲۹	فصل یازدهم: مراجع نظامی
۲۲۹	دادستان نظامی
۲۳۰	دادگاه‌های نظامی
۲۳۵	هیأت‌های بدوی و تجدیدنظر نظامی
۲۳۷	هیأت‌های بدوی و تجدیدنظر رسیدگی به تخلفات پرسنل ارتش
۲۳۹	هیأت‌های بدوی و تجدیدنظر رسیدگی به تخلفات کارکنان نیروی انتظامی
۲۴۲	هیأت کفالت نظام وظیفه
۲۴۷	فصل دوازدهم: سایر مراجع
۲۴۷	هیأت بدوی و تجدیدنظر تشخیص مالیات سازمان تامین اجتماعی
۲۵۱	شعبه حقوقی تحقیق اداره اوقاف و امور خیریه
۲۵۶	مراجع رسیدگی به اختلافات گمرکی (کمیسیون حل اختلاف گمرکی)
۲۶۰	هیأت رسیدگی به تخلفات اداری
۲۶۵	فهرست منابع، مأخذ و مستندات

دادگاه عمومی

مبنای تشکیل

قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵ با اصلاحات بعدی و آیین‌نامه اجرایی آن با اصلاحات بعدی، مبنای تشکیل دادگاه عمومی می‌باشد.

سازمان و تشکیلات

در هر حوزه قضایی که فقط یک شعبه دادگاه باشد، آن دادگاه، دادگاه عمومی است. دادگاه عمومی معمولاً در حوزه قضایی بخش تشکیل می‌شود. دادگاه عمومی با حضور رئیس دادگاه یا دادرس علی‌البدل تشکیل می‌شود و تمامی اقدامات و تحقیقات به وسیله رئیس دادگاه یا دادرس علی‌البدل بر اساس قانون آیین دادرسی مربوط انجام می‌شود. اتخاذ تصمیم قضایی و انشای رأی با قاضی دادگاه است. در دادرسی علی‌البدل عهده دار انجام کلیه اموری است که از طرف رئیس دادگاه در چارچوب قوانین بعدی ارجاع می‌شود و در غیاب رئیس شعبه، حسب تعیین رئیس کل دادگاه‌ها، شعبه بلا تصدیق دادگاه می‌نماید (ماده ۱۵ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب). اختیارات دادرس علی‌البدل در دادگاه همانند اختیارات رئیس دادگاه است و هر یک از آنان به صورت مستقل اقدام به رسیدگی و اتخاذ تصمیم قضایی می‌نمایند. در صورت حضور همزمان رئیس دادگاه و دادرس علی‌البدل، ارجاع پرونده به دادرس علی‌البدل توسط رئیس دادگاه صورت می‌گیرد. در معیت هر شعبه دادگاه عمومی دفتر شعبه با حضور مدیر دفتر و مسئول بایگانی تشکیل و امور دفتری شعبه را اداره می‌نمایند.

صلاحیت

صلاحیت دادگاه عمومی به صورت عام می‌باشد و رسیدگی و حل و فصل کلیه دعاوی اعم از دعاوی حقوقی، خانواده و جزایی در صلاحیت دادگاه عمومی قرار دارد. در بعضی قضایی بخش، رئیس یا دادرس علی‌البدل دادگاه عمومی، در جرایمی که در صلاحیت دادگاه کیفری استان است، به جانشینی بازپرس و تحت نظارت دادستان مربوطه اقدام می‌نماید.

شعبه خانواده دادگاه عمومی حقوقی (دادگاه خانواده)

مبنای تشکیل

بند ۳ اصل ۲۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و قانون اختصاص تعدادی از دادگاه‌های موجود به دادگاه موضوع اصل ۲۱ قانون اساسی (دادگاه خانواده) و ماده ۴ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب با الحاقات و اصلاحات بعدی آن مستند تشکیل دادگاه عمومی خانواده می‌باشد.

سازمان تشکیلات

بر اساس ماده ۱۱۱ قانون اختصاص تعدادی از دادگاه‌های موجود به دادگاه‌های موضوع اصل ۲۱ قانون اساسی مصوب ۱۳۷۶، رئیس قوه قضاییه مکلف گردید در حوزه‌های قضایی شهرستان‌ها حداقل یک شعبه شعبه عمومی را برای رسیدگی به دعاوی خانوادگی اختصاص دهد همچنین به موجب ماده ۳ ماده واحده فوق‌الذکر دادگاه خانواده حداقل با حضور مشاور قضایی زن شروع به رسیدگی می‌نماید و احکام دادگاه پس از مشاوره با مشاوران قضایی زن صادر می‌شود. همچنین مطابق ماده ۱۱۱ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب با اصلاحات بعدی تخصیص شعبی از دادگاه‌های عمومی حقوقی برای رسیدگی به دعاوی خانوادگی جزء وظایف و اختیارات رئیس قوه قضاییه تعیین گردیده است. بنابراین دادگاه علاوه بر حضور رئیس یا دادرس علی‌البدل، باید حتی‌المقدور با حضور مشاور قضایی زن که دارای پایه قضایی است اقدام به رسیدگی نماید و قبل از صدور حکم نظر مشورتی مشاور قضایی زن به رئیس دادگاه اخذ گردد. قضات دادگاه خانواده باید متأهل و با سابقه حداقل چهار سال کار قضایی باشند (تبصره یک ماده واحده قانون اختصاص تعدادی از دادگاه‌های موجود به دادگاه‌های موضوع اصل ۲۱ قانون اساسی).

صلاحیت

رسیدگی به دعاوی راجع به امور خانوادگی از قرار: نکاح موقت و دائم، طلاق و فسخ نکاح و بذل مدت و انقضای مدت، مهریه، جهیزیه، اجرت‌المثل و نخله ایام زوجیت، نفقه معوقه و جاریه زوجه و اقرای واجب النفقه، حضانت و ملاقات اطفال، نسب، نشوز و تمکین، نصب قیم و ناظر وضع امین و عزل آنها، حکم رشد، ازدواج مجدد و شرایط ضمن عقد (ماده واحده قانون اختصاص تعدادی از دادگاه‌های موجود به دادگاه‌های موضوع اصل ۲۱ قانون اساسی) در صلاحیت دادگاه عمومی حقوقی خانواده می‌باشد.